

GYIMES LUCA

Középiskolásként Japánban

BEVEZETŐ

18 éves vagyok, és a 2019/20-as tanévet – cserediákként – egy japán középiskolában töltöm. Az itt szerzett élményeimről és tapasztalataimról szeretnék egy kis beszámolót adni. A csereéveemet Hokkaidón töltöm egy igencsak szigorúnak mondható gimnáziumban. Persze minden iskola más és más, és azt sem mondhatom biztosan, hogy teljes képem van a japán iskolákról és oktatási rendszerről, de talán egy vázlatos kép kialakításában az olvasó segítségére lehetek.

Ebben a cikkben tehát a japán iskolákról (pontosabban gimnáziumokról) szeretnék írni.

Biztosan sokan sok mindent hallottak már a japán iskolákról, aminek lehet, hogy volt igazságtartalma is – vagy csak újságírói ferdítés volt –, de sok téveszme is kering róluk. Mindenesetre azt biztosan kijelenthetjük, hogy teljesen különböznek a magyar iskolától. Leginkább egy jól megszervezett hangyabolyhoz tudnám hasonlítani őket.

Persze ha nagyon keressük, néhány hasonlóságot is találhatunk, de ezek egé-

szén apró dolgok, és szinte eltörpülnek a nagy különbözőségek között.

Az első, amiről fontos beszélni, az a tanulók hozzáállása. A gyerekeket már szinte születésüktől kezdve nagyon önállóan nevelik, és ugyan ez néha azzal is jár, hogy magukra hagyják őket, azonban mielőtt ez megtörténne, mindig megkapják a megfelelő segítséget az önálló folytatáshoz. Már kiskorukban is, például óvodában vagy

napköziben, akik már fizikailag képesek rá, ebédnél maguknak porciózzák ki az ételt, segítenek egymásnak, amikor végeztek, megvárják egymást, és

együtt mindenki a saját előre beosztott feladatát végezve elpakol maga után.

Bármilyen feladatnál nagyon fontos a csapatmunka, és hogy mindenki a saját beosztott feladatát mulasztás nélkül elvégezze.

Azzal, hogy önállóan nevelik őket, időben megtanulják azt is, hogy ha valamit akarnak, akkor maguknak kell tenni érte, és ezáltal hihetetlenül céltudatosak lesznek, mert tudják, hogy csak magukra számíthatnak.

Persze néha a szülői nyomás is elég sokat nyom a latban, de az mindenhol van, ebben Japán sem különbözik. De az

---

ha valamit akarnak, akkor maguknak kell tenni érte

---

is nagyon sokat számít, hogy az iskolások, végzősök tudnak előre tervezni, mert tisztában vannak a lehetőségekkel, hiszen a iskoláknak kötelességük, hogy ez utóbbiakból a diákoknak minél többet megmutassanak, tájékoztassák őket.

Ettől függetlenül sok fiatal nem találja meg a helyét az iskolák elvégzése után, mert sokan úgy mennek egyetemre a szigorú felvétel és korhatárok miatt, hogy igazándiból a választott szakuknak semmi köze nincs az érdeklődési körükhöz. Nagyon nagy nyomás nehezedik a diákokra, hiszen ha nem fogadják be őket elsőre az egyetemre, akkor a másodszori próbálkozásnál redukálódnak az esélyeik, és a munkahelyekért való versengésben is hátránnyal indulnak.

Akiknek elsőre nem sikerül bejutni az egyetemre, azokat mindenki röninnak nevezi (ez eredetileg gazdátlan szamurájt jelent). A társadalomban is hátrányosan megkülönböztetik őket. Ezért nagyon nagy verseny folyik a legjobb helyekért, a gyerekeket ezért sokszor már olyan óvodába, alapiskolába viszik, ahol olyan junior high schoolra (gimnáziumra) készítik fel őket, ami után „biztosan” bejutnak az egyetemre. És ezekért a presztízshelyekért képesek az egész életüket beáldozni. Már általános iskolától kezdve túl vannak terhelve a különböző kluboknak, különórának és iskola utáni iskoláknak köszönhetően. Ez persze az otthoni életükre is kihatással van.

Ami számomra meglepő volt, hogy az otthoni dolgokban sok szülő néha túlságosan is megengedő. A gyerekek nagyon akaratosak, és ha elsőre nem teljesül a kívánságuk, akkor jön a hiszti – sokszor még a gimnazista gyerekek is egy öt éveshez hasonlóan akaratosan viselkednek. Ez a viselkedésforma nagyjából eltűnik, mire

dolgozni kezdenek és megkomolyodnak. Vagy csak elnyomják magukban a gyereket. Akár még az is lehet, hogy ezért létezik ennyi játékkerem és hasonló hely – hogy akiknek nem sikerült teljesen elnyomni a magukban rejtőző gyereket, ki tudják engedni magukból. Vagy egyszerűen csak a japán társadalom szigorúsága elől menekülőknél találták ki ezeket.

Talán az a magyarázat is reális lehet, hogy a felnőttek meg akarják óvni a gyerekeket a rájuk leselkedő veszélyektől, ezért megpróbálják lefoglalni őket, hogy már ne maradjon erejük rossz dolgokat

csinálni. Azonban ez azt eredményezi, hogy mire hazatérnek, már csak arra marad erejük, hogy a telefonjukat nyomkodva elaludjanak, a családjukkal már szinte

nem is beszélgetnek, a családi programok háttérbe szorulnak. És hétvégén ugyanúgy iskolába vagy klubfoglalkozásra mennek, sokszor egy nap szünetük sincs a héten, ami a kapcsolatok rovására megy. Az iskola befejezésig teljesen kiégnak a diákok.

MOST SZERETNÉM EGY KICSIT AZ ISKOLAI ÉLETET BEMUTATNI, AHOGYAN ÉN MEGTAPASZTALTAM.

Évnyitó és évzáró, ünnepek

A diákok bevonulás után (minden osztály libasorban) először is sorokba rendeződnek (szintén osztály szerint), majd mindenki a mellé levő sorhoz igazodik. Ez eltart jó néhány percig, de végül mindenki hajszálpontosan egymáshoz van igazodva. Aztán, mivel Japánban vagyunk, jön egy sor ha-

---

ezekért a presztízshelyekért képesek az egész életüket beáldozni

---

jolgatás, majd, mint általában mindenhol, igazgatói beszéd, vendégek beszéde stb. Székek egész idő alatt nincsenek, ezért vagy állva, vagy a földön ülve hallgatjuk az okosítást.

Egyenruha

A legtöbb iskolának megvan a saját egyenruhakollekciója, általában többféle verzióban, amiből a diákok választhatnak, hogy melyiket szeretnék viselni (például nyakkendő vagy masni, kockás szoknya vagy fekete), és persze van nyári és téli verzió is, hiszen minden egyenruhát minden nap viselni kell, bármilyen is az időjárás. Sok iskolának nagyon szigorú szabályai vannak az egyenruhához kapcsolódóan; hogyan kell viselni, hova mehetünk benne (sok iskola például nem engedi a diáknak, hogy egyenruhában bármilyen boltba menjen), abban kell érkezni az iskolába, és abban kell hazamenni. Nincs olyan, hogy valaki csak az iskolában viseli, majd hazamenetelkor ruhát cserél. Az én iskolám ilyen szempontból nagyon szigorú, ha pl. nem viseljük a nyakkendőt, nem vehetjük fel a blézert stb.

Az egész iskola egy meghatározott napon cseréli a nyári/tavaszi egyenruhát a téli/őszire. Az iskolában benti cipőt kell viselnünk, ami a legtöbb helyen úgy néz ki, mint egy edzőcipő, és minden évfolyamnak megvan a saját színe, ami megjelenik a benti cipőn és a sportegyenruhán is. Az én iskolámban minden tanulónak saját, a bejáratnál elhelyezett cipősszekrénye van, így érkezéskor és távozáskor rögtön cipőt tudunk cserélni. Ez több szempontból is hasznos; nem vesszük be a koszt, a lábnak is egészségesebb, ha nem egész nap ugyan-

abban a cipőben vagyunk, és még testnevelésórára sem kell cipőt vinnünk.

Testnevelésóra

Persze ehhez az órához is minden iskolának saját egyenruhája van, téli és nyári verzió egyaránt, de érdekes, hogy emellett egyenpóló nincsen. Az óra (mint ahogy minden óra) meghajlással és üdvözléssel kezdődik, majd a tanár kifejti, hogy mi fog történni az adott órán. Ez után minden esetben – eléggé katonás – bemelegítés zajlik. Majd, hacsak éppen nem veszélyes dolgot veszünk, az óra szinte teljes egészében a tanár részvétel nélkül zajlik, csak óra végén, a gyakorlat(ok) bemutatásakor véleményez és ad jegyeket a tanár. Persze, ha valamiért szükség lenne

rá, azonnal ott van, de egyébként hagyja a diákokat önállóan dolgozni. Ezek mellett véleményem szerint a japán testnevelésórán teljesíteni egyáltalán nem könnyű, sok nehéz és ügyességet igénylő gyakorlat van, és sokszor nagyon sok kitartást igényel a végrehajtásuk.

Telefon és hasonló eszközök használata

A legtöbb iskolában tilos a telefon vagy bármilyen laptop, tablet és hasonlók használata. Nagyon meglepő számomra, de a mi iskolánkban az órákon sem használunk digitális eszközöket. A telefont minden reggel, érkezés után egy páncéldobozba kell elhelyezni, és csak a nap végén kapjuk vissza. Sok pozitív és negatív oldala is van a dolognak – de így talán jobban tudnak a tanulók az iskolára koncentrálni.

sok iskolának nagyon szigorú szabályai vannak az egyenruhához kapcsolódóan

Tanárok

A diákokkal egyetemben a tanárok is hihetetlen terhelésnek vannak kitéve. A gimnáziumi, valamint alsó gimnáziumi (junior high school) tanárok általában nemcsak az iskolai feladataikat végzik, hanem „tanítás után” minden tanár vagy választ egy klubot, vagy be van osztva egyhez. Ez sokszor azt eredményezi, hogy később mennek haza, mint a diákok. Ezt rendszerint a családjuk sínyli meg (ha egyáltalán van). A zenekarunk karmestere (egyben tanára) egyébként „civilben” matematikát tanít. Amit biztosan állíthatok: sokszor nagyon nehéz összeegyeztetni ezt a kétféle életet. Sajnos akármilyen magas fizetést is kapnak a tanárok Japánban, egyre kevesebben vannak, akik bírják az ilyen szintű megterhelést. Japánban is súlyos tanárhánnal küzdenek, és egyelőre még nem találtak rá igazi megoldást.

Órák, órarend

Az órák hasonlóan zajlanak, mint Magyarországon, annyi különbséggel, hogy 55 percesek, és kicsit más a felépítésük. Sok hasonlóságot is találni ebben a magyar oktatási rendszerrel, például azt, hogy az órák nagyon egyoldalúak, a legtöbb esetben csak a tanár adja át a tananyagot, a tanulóknak pedig nem nagyon van alkalmuk arra, hogy kérdezzenek, vagy hogy elmélyítsék a tudásukat egy-egy tananyagban. A tantárgyak is hasonlóak. Magyarországhoz hasonlóan itt is léteznek összevont természetismeret-órák, de vannak olyan tantárgyak is (mint a világtörténelem vagy a politikai ismereti és társadalommal kapcsolatos órák, bár ez iskolánként is változó), amelyeneket otthon nem találunk meg.

A legfőbb különbség, hogy szinte minden tárgyból vizsgázni kell. A legtöbb japán iskolában körülbelül négy vizsgahét vagy még több van. Ilyenkor mindenki fent marad este nagyon későig, és tanul. Emiatt a tanulók nagyon fáradtak, és csak a vizsgákra tanulnak, mert egyszerűen már nincs idő másra. A vizsgára megtanult dolgokat nagyon gyorsan elfelejtik, és nem nagyon tudják használni a való életbeli situációkban.

Így van ez például az angol nyelvvel (aminek a Japánban történő oktatásáról egy külön szakírást lehetne összeállítani).

Szinte az összes diák utálja, és a vizsgára ugyan megtanulják valamennyire, de mivel jön a következő (és sokszor számukra nem is megfelelő nyelvi szintű) hatalmas

tananyag, hamar elfelejtik, amit tanultak, és ezért nem is tudják használni.

Az órákkal kapcsolatban az is igaz, amit sok helyen olvashatunk: a tanulók alszanak, vagyis legalábbis csukott szemmel pihennek az órákon a hatalmas megterhelés, stressz és kimerültség miatt. A tanárok pedig, ezt tudomásul véve, nem zavarják fel őket, nem szégyenítik meg őket az osztály előtt, és nem áll meg az óra sem emiatt.

Az órarend, hasonlóan a magyarhoz, a legtöbb helyen hetente változik, de az órák száma és összetétele nagyjából mindig ugyanannyi és ugyanaz. A nap egy körülbelül 10 perces osztályfőnöki shr-rel (short home roommal) kezdődik, ez után következik hat 55 perces óra, köztük tízperces szünetekkel és egy körülbelül egyórás ebédszünettel, majd még hazamenetel előtt is van egy shr. Ezzel együtt tehát az iskolaidő (a takarítástól és az shr hosszúságától függően) körülbelül valamikor fél négy – háromnegyed négykor ér véget. Utána jön a bukatsu, azaz a délutáni elfoglaltság.

---

a tanárok is hihetetlen terhelésnek vannak kitéve

Bukatsu

Minden iskolának biztosítani kell különböző iskola utáni elfoglaltságokat a középiskola három éve alatt (illetve előtte az alsó középiskolában is). Mindenkinnek tartoznia kell valamilyen klubhoz (japánul: bukatsu, azaz ぶかつ、部活). Ezek a klubok lehetnek sportklubok, tradicionális japán művészetekkel foglalkozó klubok, vagy éppen angolt tanulók klubja (Club Activity, society-k és egyebek). A diákoknak az első évben kell dönteniük, hogy mit választanak, és lehetőleg ott maradniuk egészen az iskola befejezéséig (a döntésüket megváltoztathatják, azonban lehet, hogy emiatt párán görbe szemmel néznek rájuk, mert ez azt jelentheti, hogy nem voltak elég elhivatottak.) A legtöbb sportklubnak minden nap van edzése (igen, még vasárnap is), sokszor még az iskola előtt, reggelente, illetve az iskola után, este is. A nagy többségük ingyenesnek mondott, de ha a diák sportklubot választ, akkor az elég drága választásnak is bizonyulhat, mivel a sportfelszerelések nem kis pénzekbe kerülnek. Általában, ha egy japán belekezd valamibe, akkor nagyon sokat költ arra, hogy tökéletes, hiánytalan (és persze márkás) felszerelése legyen hozzá. Ha tehát a diák elkezd egy sportot az iskolában, azzal nem kis anyagi megterhelést ró a családjára.

Versenyek

Az iskolában mindenki tartozik valamilyen klubhoz, és ebből következik, hogy a tanév során elég sok versenyt rendeznek különböző méreteken és helyeken. Az iskolák

egyik legfontosabb sporttevékenysége a baseball, szinte minden iskolának van egy csapata. Amikor baseballszezon van, szinte minden a baseballcsapat körül forog. Az iskolai zenekar, a cheerleading- vagy batoncsapat és a csak fiúkból álló ún. Cheering Team is, minden erejüket bevetve dalolnak, táncolnak és zenélnek, egy szóval megvan a hangulata a versenyeknek.

A nagyobb versenyeknél az egész iskola közönlök a baseballstadionba (amely szinte minden nagyobb városban van), és együtt szurkolnak a baseballcsapatnak.

A középiskolai lét során talán az egyik legfontosabb verseny a zenkoku (全国)

avagy országos verseny, amire ha középiskolásként eljut az ember, az nagyon nagy megtiszteltetést és kihívást jelent. Minden középiskolásnak az a legnagyobb vágya, hogy eljusson ide, és helyezést

érjen el. Mivel Japánnak hatalmas népessége van, az ilyen versenyek sokkal nagyobb kaliberűek, mint otthon.

Ha valakit – vagy egy csapatot – kiválasztanak egy versenyre, akkor az egész iskola összegyűlik, biztató dalokat énekelnek nekik és beszédeket mondanak. Az iskolám egyik volt tanulója részt vesz a jövő évben Tokióban megrendezendő Olimpián, így amikor visszalátogatott az iskolába, őt is hasonlóan fogadtuk.

Az osztályban is ugyanígy; ha valaki valamit nyer, vagy részt vesz valamin, minden osztálynak megvan a saját „dala” és „cheering-technikái”, így mindig jó a hangulat versenyek előtt. Egyúttal mindez egyfajta stresszlevezetésnek is jó.

Kitérnék egy kicsit a versenyek és az iskolában töltött órák számának összefüggéseire.

---

ha mégis váltanak,
akkor onnantól kezdve
az egész iskola görbe
szemmel néz rájuk

Normál esetben (hacsak nem, mondjuk, szakosodott iskoláról beszélünk) azt mondják, hogy a két legmegegőzöttebb klub a baseballcsapaté és a zenekaré. Az utóbbinak én is a tagja vagyok a második itt töltött félévemben. (Az első félévben kyudóra [きゅうどう], más néven japánese archery-re, íjászatra jártam.) Van tehát jó pár élményem és tapasztalatom, s most már azt is értem, miért mondják, hogy ha nem akarsz öngyilkosságot elkövetni, ne lépj be erre a két helyre... Persze a japán diákok körében elég ritka a tényleges öngyilkosságok száma (bár mostanában emelkedik, főleg a nagyvárosokban),¹ de tény, hogy a klubtevékenység hihetetlenül fárasztó – és ez a gyakorlási órák száma miatt van. A zenekar esetében sokszor a napi háromszori gyakorlás sem elég. Jó párszor már iskolába érkezéstől reggeli gyakorlás van, utána ebédszünetben – ebédelés helyett – is, és utána, kb. fél négykor, amikor végeztünk az iskolában, elkezdődik az „igazi” gyakorlás. Addigra azonban már tökéletesen tudnod kell az asznapi darabokat és sok egyebet. A legtöbb átlagos (nem sportos és nem versenycélú) klub kb. két órán keresztül tart, és hatkor mindenki hazamegy, valamint nincs is minden nap. Ezzel szemben a szigorúbb klubok – mint a zenekar vagy az erősebb sportklubok többsége – este nyolcig bent tartják a diákokat az iskolában. És ekkor még a hétvégi (igen, köztük a vasárnapi) foglalkozásokról nem is be-

széltünk. Főleg versenyek előtt minden nap nyolc után végeztünk. De volt olyan is, hogy bent aludtunk az iskolában, és éjjel fél kettőig próbáltunk.

A baseballról nem tudok sokat mesélni, de azt hallottam, hogy hétvégén reggel hét óra körül kezdenek és egészen este sötétedésig edzenek, vagyis igazából szinte semmi másra nincs idejük (a tanulást is beleértve).

Ez magyar szemmel nézve talán nem tűnik emberinek, és talán sokan mondanák, hogy a jogokkal is ellenkezik – de itt teljesen átlagos.

---

ha nem akarsz
öngyilkosságot elkövetni,
ne lépj be erre a két helyre

Az idősebb és fiatalabb tanulók viszonya

Az iskolában és a klubokon belül is elég szigorú rendszer uralkodik az idősebb (senpai, senior stud.) és a fiatalabb (kohai, junior) tanulók között. A kohainak nagyon tiszteletteljesen kell viselkednie a senpai-jal szemben még akkor is, ha az teljesen lekezeli őt (erre sajnos elég sok példa és róla ke-rengő rémtörténet van). Ellentmondás nélkül szót kell fogadnia, mert az idősebbeknek mindig igaza van. Már szinte a bölcsődében a japán gyerekekbe nevelik a feltétel nélküli tiszteletet, ami, ha először ugyan nehéz is, de később igencsak hasznukra válik a munka és az élet szervezésében. Szorgalmasan és összeszedetten tudnak dolgozni, mert mindig van, aki figyel

¹ A felnőttek körében gyakori az öngyilkosság, főleg a „salaryman”-ek (サラリーマン) lesznek öngyilkosok, a kialvatlanságtól és a hatalmas stressz miatt. Amikor pl. arról hallani, hogy valaki a vonat alá vetette magát, és emiatt késik a vonat, ott általában egyサラリーマン-ról lehet szó. Azt mondják, hogy ezzel a cselekedettel még egy utolsó porszemet akarnak dobni a „tökéletesen” működő japán gépezetbe (társadalom, infrastruktúra stb.). Aznap minden késik, az emberek is később érnek haza – így a másoknak egyébként soha problémát okozni nem akaró japánok meg utójára megakasztják a fogaskereket. Persze lehetne úgy is mondani, hogy a nem tökéletesen sikerülő dolgokat egyszerűen csak nem tudják feldolgozni, mivel Japánban (de Ázsiában is) a mentális betegség nem betegség, csak „az egyén gyengeségét mutatja”, s ha valaki megmutatná a sikertelenségét/tökéletlenségét, akkor szociális falakba ütközne. Ezért sokan inkább a „könnyebb utat” választják.

rájuk. Persze olyanra is sok példa akad, hogy az idősebb tanuló nagyon segítőkész, nemcsak a klubos dolgokban, de az iskolai vagy azon kívüli életben is tanácsokat ad, hogy amin neki át kellett küzdenie magát a saját kárán, azon már a fiatalabbnak ne kelljen átmennie. Még egy érdekesség: a japán nyelvben elég sokféle szint van a nyelvben, kezdve a baráti nyelvtől (tameguchi) egészen az udvariasig (keigo). A kohainak a senpai-jal udvarias nyelvet kell használnia! Szerintem ennek a hierachikus rendszernek, még akkor is, ha néha nagyon nehéz, igen sok előnyös oldala van. Talán nem lát-nánk kárát, ha itthon (még ha csak egy részét is) átvennénk, valószínűleg akkor az iskolából kikerülő tanulók tiszteletteljesebbek lennének – és nem lennének olyan elveszettek, hiszen az idősebb tanulónak az is a feladata, hogy tanácsot adjon és segítsen a fiatalabbnak.

A klub életében is nagyon fontos szerepet játszanak az idősebb tanulók, mert általában a klub tanára egyben az iskola tanára is, ezért sokszor előfordul, hogy túl elfoglalt ahhoz, hogy személyesen felügyelje az edzéseket/gyakorlást. Ilyenkor az idősebb tanulók veszik át az irányítást, ezért nagyon fontos a feltétel nélküli szófogadás a fiatalabbak részéről.

Etikettek

Az etikettek pontos betartása alapvető követelmény. A szabályok nem korlátoznak, hanem vezetnek. A japánoknak minden területen nagyon fontos a szabályok betartása még akkor is, ha sokszor nem is értik a szabály létezésének okát – mert nem akarnak kilógni a sorból.

Létezik egy olyan mondás is, hogy „A kiálló szöveget be kell verni...” A társadalom nem igazán támogatja a kívülállókat vagy az egyénieskedést, valószínűleg azért is, mert szigetország, sok emberrel kis helyen, és a béke fenntartására törekednek.

Az etikettek betartására is ugyanez vonatkozik; ha valaki például nincs tisztában azzal, hogy mikor melyik nyelvet kell használni, könnyen érezheti elveszettnek magát a japán társadalomban.

Persze vannak olyan szabályok és etikettek is, amit a japánok sem szó szerint tartanak be, a kimondatlan szabályokról

nem is beszélve, hiszen nagy részük ilyen.

Éppen ezért valószínűleg a szabályokat görcsösen betartó külföldi mindig is kívülálló lesz, már csak azért is, mert nem érti a szabályokat, és

nem találja az értelmüket. A japán társadalomban a szabályok, illetve az, amit a felesleges mond, megkérdőjelezhetetlen és szent. Nem keresik az okokat vagy az értelmet, mert bizonyosan oka van annak a szabálynak. Ezt a feltétel nélküli szófogadást mi Európában a gondolkodás vagy a demokrácia teljes hiányának neveznénk.

Hajviselet és szín

A legtöbb japán iskolában szigorúan tilos a haj festése, vagy ha valakinek esetleg természetből fakadóan nem teljesen fekete a haja, annak be kell festenie. Ezt szünetek után, évnnyitó alkalmával szigorúan ellenőrzik is (a tanárok sorban állnak, a diáknak pedig át kell sétálnia közöttük). Ilyenkor ellenőrzik azt is, hogy nem lyukasztotta-e ki a diák a fülét, valamint megnézik a köröm hosszúságát, és hogy nincs-e

---

persze olyanra is sok példa akad, hogy az idősebb tanuló nagyon segítőkész

---

rajta körömlakk, mivel ezek a dolgok is szigorúan tilosak. Az iskolában a smink viselete is erősen ellenzett (értsd: tilos), talán ezért is van az, hogy a japán felnőttek nem képesek kimenni az utcára smink nélkül. Vagy lehetséges, hogy inkább azért, mert tökéletesek akarnak lenni, ha már iskola alatt nem öltözhetnek, sminkelhetnek kedvük szerint? Erre sajnos én nem tudok választ adni, de tény, hogy a legtöbb japán még a szupermarketbe indulás előtt is percekig tölt a tükör előtt sminkeléssel.

Márkás dolgokhoz ragaszkodás, divat követése

Aki járt már Japánban, bizonyosan észrevette, hogy a japánok nagyon nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy hogyan néznek ki, milyen ruhákat viselnek, mi a márkája – és ez persze nem csak a ruhákkal kapcsolatban fontos a számukra; ha lehet, mindenből a márkását (és jót[?]) választják.

Hogy ez miért van?

A japánok között is pont úgy megvannak az anyagi különbségek, mint bárhol máshol a világon, és nem mindenki gazdag, még ha ez a kép is élne erről az országról. A második világháború utáni időszakban valóban sokat javult a gazdaság állapota, de mostanában – főleg, hogy a többi „kistigris” is ébredszik –, Japán már nem áll kiemelkedő helyen.

Sok fejlett országhoz hasonlóan a demográfiai korfa is átférféldott, az előregedő népesség súlyos terhet ró a fiatalokra, és – többek között a fennálló munkaviszonyok miatt – a gyermekvállalási kedv is csökkent.

Ettől függetlenül, amikor csak tehetik, a márkás termékeket választják. Ennek az

az oka, hogy ez egyfajta szociális mérceként is működik; ha valakinek van ilyen meg olyan terméke, akkor ez azt mutatja, hogy eleget dolgozik, vagyis nincsenek anyagi gondjai (ami egyébként abszurd, mert általában a túlórákat nem fizetik meg, ezért ennek a feltételezésnek semmi értelme nincs). A nyájszellem követése is erősen jellemző; a legtöbbben minél tökéletesebben be akarnak illeszkedni a társadalomba (mert az itteni szabályok szerint, ugye, „a kiálló szöveget beverik”).

Persze a jelenségnek az is oka lehet, hogy már szinte bölcsődés koruktól kezdve rákényszerítik őket az egyenruha viselésére, és ez a kényszer sokszor még felnőttkorban, a munkahelyen is folytatódik. Így, ha

már felvesznek valamit, ami nem egyenruha, nagy figyelmet fordítanak rá. Ehhez kapcsolódóan szinte húszéves korukig nem viselhetnek sminket (szinte minden iskolában

tilos), de amint felnőnek, már nem léphetnek ki az utcára smink nélkül, mert kinézik őket.

Mióta Japánban vagyok, hihetetlenül sok ilyesféle ellentmondást vettem észre az élet szinte minden területén. Ez eleinte sokkoló volt ugyan, de aztán hozzászokik az ember.

A fentiekhez hasonló ellentmondásokat fedezhetünk fel az emberi kapcsolatokban is. A japánok nagy hangsúlyt fektetnek a kapcsolatok létrehozására és ápolására, ugyanakkor pl. a negyvenfős osztályban legalább öt olyan tanuló van, akikhez egész évben senki egy szót sem szól. Hogy ez miért van, azt sajnos még most sem tudom megfejtetni, de az bizonyos, hogy főleg olyan helyeken, mint az iskola vagy a munkahely, egy bizonyos kapcsolati szint fölé nem tudsz kerülni a munkatársaiddal, osztálytársaiddal, mert nagyon óvatoskod-

a japán felnőttek nem képesek kimenni az utcára smink nélkül

nak, hogy fenntartsák a békét, ugyanakkor hihetetlenül sok a depressziós, magányos tanuló és dolgozó. Ugyan nem hagyják, hogy ez befolyásolja a munkájukat, de a közhangulat emiatt néha elég rossz – miközben ilyenkor úgy tesznek, mintha mi sem történt volna, hiszen erre nevelték őket. Azt hiszem, azt kell hogy mondjam, hogy a japánok a legjobb színészek, akikkel eddigi életem során valaha találkoztam. Ha már Japánról beszélünk, akkor érdemes megtanulni ezt a két kifejezést, amivel ők kicsit a kétszínűségre/kétszínűságra utalnak: *honne* és *tatemaie* (honne: egy embernek az igazi érzései és vágyai, tatemaie: a társadalom felé mutatott vélemény és viselkedés). Legtöbbször ez a kettő teljesen jól elkülöníthető – a japán emberek esetében is. Persze minden emberi lény kétszínű valamilyen mértékben, de a japánoknál ez a kettősség sokszor elég drasztikusan jelenik meg az elnyomott érzelmek és társadalmi elvárások miatt. Nekem is volt alkalmam megfigyelni egy kicsit a fogadó családomat otthon és a „kinti világban”. Hogy jó-e ez bárkinek, arról nem tudok ítéletet mondani – de teljesen másképp viselkednek itt, mint ott.

Szünetek és betegségek az iskolában és iskolán kívül

Az iskolai hiányzást vagy éppen lógást nagyon komolyan veszik. Általános szokás, hogy akár lázas betegen is bemennek az iskolába. A legtöbb átlagos gyerek egy napnál többet nem nagyon hiányzik az iskolából.

Egy maszkot felvesznek és kezet mosnak ugyan, ugyanakkor nagyon sok embert fertőznek meg, és nem is tudnak jól teljesíteni sem a munkahelyen, sem az

iskolában, ami igazából senkinek sem jó, de így mutatják meg a társadalomnak, hogy ők még ilyenkor is kitartanak.

Az iskolában – mivel minden reggel és hazamenetel (vagy club activity) előtt van egy short homeroom – a tanár bejelentést tesz arról (főleg reggelente), hogy ki miért hiányzik és milyen az állapota. Emiatt ok nélkül nem nagyon szoktak hiányozni. Az iskolai szünetek egyébként sokkal rövidebbek, mint Magyarországon, sok házi feladattal, és a legtöbb tanulónak club activity is van szinte minden nap, még nyári szünetben is, így akár mondhatjuk azt is, hogy a *szünet* nem igazán létező szó itt.

---

az iskolai szünetek
egyébként sokkal
rövidebbek

Takarítás

Ha a japán iskolákról beszélünk, a legtöbb embernek ez az első dolog, ami eszébe jut. Igen, a hírek igazak, itt tényleg mi takarítjuk az iskolát, a WC-t is beleértve. Amikor vége van az órák utáni shr-nek, kezdődik a körülbelül tízperces takarítás. Csoportokban, mindenki a saját beosztott feladatát ellátva kitakarítjuk az iskolát. Általában hetente változnak a feladatok (legalábbis az én iskolámban), hogy melyik csoport melyik osztályból mit és hol takarít. Valószínűleg nagyon sok munkába kerül a beosztás elkészítése, de megéri, több okból is. Talán a legfontosabb, hogy így a tanulók nem szemetelnek, mert tudják, hogy úgyis nekik kell feltakarítani. Ezen túl az, hogy már általános iskolás koruktól kezdve maguknak takarítanak, segítségükre van abban, hogy megtanuljanak hatékonyan csoportban dolgozni.

Összeségében a japán oktatásnak hihetetlenül sok jó oldala és megoldása

van, de fontos azt is látnunk, hogy még ha annak is mondják, egyik oktatási rendszer sem tökéletes. Hibák mindehol vannak, ezért mielőtt átvinnénk valamit, jó, ha előtte tájékozódunk a hatásairól és moduljairól – illetve sok tapasztalatot is szerzünk ezekről. Így árnyaltabb képet kaphatunk.

Én azért jöttem ki, és azért választottam Japánt cserediákként, hogy lássam, milyen az élet a Föld másik oldalán, és hogy láthassam, miért tudnak a japán diá-

kok ilyen jól teljesíteni. Hogy megfejtsem, miféle titok rejlik abban, hogy ilyen jól teljesítenek.

A választ még mindig nem találtam meg egészen, de már árnyaltabb képem van az oktatásban mutatkozó kulturális különbségeinkről. Ha bárki kérdezne, egyrésztől nagyon ajánlanám neki a japán oktatási rendszert, másrésztől nagyon nem. Egy dolgot állíthatok biztosan: nagyon különböző.

